

5- Madem hakiki vaziyetimiz budur; biz de Hazret-i Yunus aleyhisselâma iktidaen...

Madem hakiki vaziyetimiz budur; biz de Hazret-i Yunus aleyhisselâma iktidaen, umum esbabdan yüzümüzü çevirip doğrudan doğruya Müsebbibü'l-esbab olan Rabb'imize

iltica edip لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ demeliyiz ve

aynelyakîn anlamalıyız ki gaflet ve dalaletimiz sebebiyle aleyhimize ittifak eden istikbal, dünya ve heva-yı nefsin zararlarını def'edecek yalnız o zat olabilir ki istikbal taht-ı emrinde, dünya taht-ı hükmünde, nefsimiz taht-ı idaresindedir.

Acaba Hâlık-ı semavat ve arz'dan başka hangi sebep var ki en ince ve en gizli hatırat-ı kalbimizi bilecek ve bizim için istikbali, âhiretin icadıyla ışıklandıracak ve dünyanın yüz bin boğucu emvacından kurtaracak? Hâşâ, Zat-ı Vâcibü'l-vücut'dan başka hiçbir şey, hiçbir cihette onun izni ve iradesi olmadan imdat edemez ve halâskâr olamaz.

Madem hakiki vaziyetimiz budur; Biz de Hazret-i Yunus aleyhisselâma iktidaen,

Madem ki uyanış vakti gelmiştir ve madem ki hakiki vaziyetimiz, Hazret-i Yunus'un (a.s.) okyanus ortasındaki halinden bin derece daha dehşetlidir; o halde çare de birdir. Bizim gecemiz olan **istikbal**, denizimiz olan **dünya** ve bizi ebediyetten mahrum etmeye çalışan balığımız olan **nefis** karşısında yapacağımız tek şey: **Hazret-i Yunus aleyhisselâma iktida etmektir.**

İktida etmek; sadece bir ismi anmak değil, o ismin ruhuna bürünmektir. Hazret-i Yunus (a.s.) en karanlık, en dar ve en ümitsiz anda; sebeplerin sustuğu o "sıfır noktasında" ne yaptıysa, biz de aynısını yapmakla mükellefiz. O, okyanusun dibinde bir kurtuluş yolu aramadı; o, **yolu yaratana** buldu.

Bizim İktidamız: Üç Karanlığa Tek Zikir

Biz de bugün, kendi dehşetli kuşatmamızın içinde aynı tevhid sancağını kaldırmalıyız:

- **İstikbal Gecesinde:** Yarının meçhullüğünden ve kabrin karanlığından korkmak yerine, zamanı elinde tutan Kudret'e teslim olarak o geceyi nurlandırmalıyız.
- **Dünya Denzinde:** Her gün 350 bin insanı yutan bu hırçın dalgaların arasında boğulmamak için, hadiselerin dizginini tutan Sahip'e tutunmalıyız.
- **Nefis Balığının Karnında:** Ebedî hayatımızı kemiren arzularımızı susturmak için, kalbimizi o büyük tevhid nuruyla (لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ) cilalamalıyız.

Umum esbabdan yüzümüzü çevirip

Bu ifade, ruhun sahte dayanaklardan kurtulup mutlak özgürlüğe kavuştuğu o büyük “firar” anını anlatır. Hazret-i Yunus (a.s.), okyanusun kimseden bir medet ummadıysa; biz de hayatın fırtınaları karşısında aynı büyük vazgeçişini yaşamalıyız:

Sahte İlahların Sükûtu: Sebeplere Vedâ

Umum esbabdan yüz çevirmek; dünyayı terk etmek değil, dünyanın kalbimizdeki sahte tahtlarını yıkmaktır. İnsanoğlu, ayağı her takıldığında bir sebebe sarılır; paraya güvenir, makama yaslanır, ilme sığınır, dosttan imdat bekler. Oysa her bir sebep, aslında kendi acziyeti içinde boğulan birer muhtaçtır.

Kırık Dallara Tutunmaktan Vazgeçmek

Neden bütün sebeplerden yüzümüzü çevirmeliyiz?

Emanet Güçler: Para seni bir yere kadar korur, ama ölümü satın alamaz. Doktor reçete yazar, ama şifayı yaratamaz. Ordu sınırları bekler, ama kalbe huzur veremez. Bütün bu sebepler, birer posta memuru gibidir; ellerindeki paket kendilerinin değildir.

Muvakkat Dayanaklar: Hazret-i Yunus'un (a.s.) okyanusunda gemi nasıl parçalandıysa, bizim güvendiğimiz dünyevi kaleler de bir gün öylece yerle bir olacaktır. İnsan, sonu olan bir şeye sonsuz bir güven besleyemez.

Perdeyi Aralamak: Sebepler, Allah'ın kudretini örten zarif birer perdedir. Esbaba takılıp kalmak, sanat eserine bakıp sanatçıyı görmemek gibidir. Yüzü çevirmek, o perdeyi aralayıp arkadaki asıl **Kudret Elini** müşahede etmektir.

İnsan, sebeplerden ümidini kestiği an aslında en güçlü olduğu andır. Çünkü artık ne paranın yokluğu onu korkutabilir, ne makamın kaybı onu sarsabilir, ne de yalnızlık onu üşütebilir. Bilir ki; balığı emre amade kılan, geceyi şafağa gebe bırakan ve denizi yol yapan Zat, bütün sebeplerin üstündedir.

Umum esbabdan yüz çevirmek, bir çaresizlik değil; **Müsebbibü'l-Esbab**'a (Sebepleri Yaratan'a) yönelmek için yapılan en büyük ve en asil hamledir. Hazret-i Yunus, okyanusun dibinde "gemim nerede?" demedi; "Rabbim nerede?" dedi.

Sözün Özü: Eğer her saniye 350 bin kişinin boğulduğu bir dünya denizindeysen, sahte can simitlerini bırakıp denizin Sahibi'ne sarılmalsın. Zira seni ancak denizi yaratan, denizde boğulmaktan kurtarabilir.

Doğrudan doğruya Müsebbibü'l-esbab olan Rabb'imize iltica edip لَا إِلَهَ إِلَّا

أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ demeliyiz

Bu muazzam cümle, ruhun seyrüseferindeki nihai duraktır. Bütün kapıların kapandığı, sahte ışıkların söndüğü ve insanın kendi hiçliğiyle baş başa kaldığı o "sıfır noktasında", aradaki bütün perdeleri yakıp yıkan bir vuslat çılgılığıdır: **Doğrudan doğruya Müsebbibü'l-Esbab olan Rabb'imize iltica edip...**

İnsan çoğu zaman Allah'a sığındığını sanırken, aslında zihnindeki sebeplere sığınır. Oysa gerçek **iltica**, aradaki bütün vasıtaları (parayı, doktoru, zekâyı, gücü) bir kenara itip; mektubu doğrudan Sultan'a sunmaktır. **Müsebbibü'l-Esbab**'a yönelmek; "Ey Rabbim! Balığı yaratan da sensin, denizi coşturan da... Eğer sen 'Açıl!' dersen açılır, 'Dur!' dersen durur," diyebilmek ve sebepleri birer 'hiç' hükmüne indirmektir.

Hazret-i Yunus'un (a.s.) bu zikri, kâinatın kapılarını açan üç büyük hakikati bağrında taşır:

1. **Tevhid (Lâ ilâhe illâ ente):** "Senden başka ilah, senden başka sığınak, senden başka halaskar (kurtarıcı) yoktur." Bu cümleyle insan, gönlündeki bütün sahte putları devirir; geceyi, denizi ve balığı korku öznesi olmaktan çıkarıp birer memur seviyesine indirir.
2. **Tesbih (Sübhâneke):** "Seni bütün noksanlıklardan tenzih ederim." Sen zulmetmezsin, sen hata yapmazsın, sen abes iş işlemezsin. Bu fırtınanın içinde bir hikmet, bu balığın karnında bir rahmet vardır. Sen her türlü kusurdan münezzehsin.
3. **İstiğfar (İnnî kütü mine'z-zâlimîn):** "Gerçekten ben nefisime zulmedenlerden oldum." İşte bu, ihlasın zirvesidir. Suçu kadere, denize veya balığa atmak yerine; kendi kusurunu itiraf edip rahmet kapısını "acz" anahtarıyla çalmaktır.

Hazret-i Yunus bu cümleyi söylediği an; mülkün Sahibi tecelli etti ve "imtihan" sona erdi. Çünkü kul, kendi aczini anlayıp Sahibine tam teslim olduğunda, kâinatın hırçın unsurları onun etrafında birer uysal hizmetkâr kesilir.

Bizim İçin Kurtuluş Reçetesi: Eğer her gün 350 bin kişinin boğulduğu şu dünya sahilinde, nefis balığının karnında ve istikbal gecesinin karanlığındaysak; bizim de başka çaremiz yoktur. Sebepler bizi kurtaramaz; bizi ancak sebeplerin sahibi olan **Zât-ı Zülcelâl** kurtarabilir.

Hüküm Şudur: Dillerimizden dökülen bu zikir, kalbimize indiği an; istikbalimiz nurlanacak, dünyamız bir tenezzühgâh olacak ve nefsimiz bize ebedî hayatı kazandıran bir binek hükmüne geçecektir. **Karanlıkların içinde feryat eden o sese icabet eden Zat, bugün senin sesini de işitmektedir.**

Ve aynelyakîn anlamalıyız ki

Aynelyakîn anlamak; bir meselenin artık tartışmaya kapandığı, şüphenin karanlık dehlizlerinden çıkıp şuhudun (görmenin) aydınlığına varıldığı makamdır. Hazret-i Yunus (a.s.) balığın karnında nasıl ki o balığı, karanlığı ve soğuk suyu bizzat hissedip gördüyse; biz de kendi manevi durumumuzu aynı kesinlikle, **gözle görür gibi** idrak etmeliyiz.

Neden bu kesinlikte bir anlayışa muhtacız?

Gözlemeden Öte Bir Şuhud: İnsan uzaktan bir ateşin dumanını gördüğünde onun varlığını bilir (ilmelyakîn). Ateşin yanına gidip onu gözüyle gördüğünde ise artık o bir gerçekliktir (Aynelyakîn). Biz de istikbal gecesinin karanlığını, dünya denizinin boğuculuğunu ve nefsimizin bizi yutan bir balık olduğunu sadece bir “bilgi” olarak değil, **iliklerimizde hissettiğimiz bir vakıa** olarak görmeliyiz.

Şüpheye Yer Bırakmamak: “Belki”lerin, “acaba”ların ve “nasıl olsa”ların tükendiği yerdir burası. Aynelyakîn bir imanla anlarız ki; bizi bu fırtınalı dünyadan, bu meçhul gelecekte ve bu sinsi nefisten, bu kâinatın sahibi olan Kudret’ten başkası asla çekip alamaz.

Varlığın Çıplaklığı: Bu makamda maskeler düşer. Dünyanın fani yüzü, nefsin sahte lezzeti ve sebeplerin acizliği, bir aynanın karşısındaymışçasına bütün çıplaklığıyla görünür.

Aynelyakîn anlamak, bir uyanıştır. Her gün 350 bin kişinin bu dünyadan göçtüğünü, zamanın bizi bir dalga gibi önüne katıp sürüklediğini ve nefsimizin her an ebediyetimizi kemirdiğini; tıpkı elimize batan bir diken hissettiğimiz gibi hissetmektir.

İşte bu kesin bilgi bizi harekete geçirir. Sadece diliyle “Allah” diyen değil, O’nun varlığını ve yardımını her zerresinde **müşahede eden** bir ruh; ne balığın karnında ümidini keser ne de okyanusun dibinde korkuya yenik düşer.

Aynelyakîn bir idrak, kurtuluşun ilk ve en sağlam basamağıdır. Eğer hasta olduğumuzu gözümüzle görür gibi anlamazsak, doktora (Müsebbibü’l-Esbab) koşmayız. Eğer

boğulduğumuzu aynelyakîn idrak etmezsek, kurtarıcıya feryat etmeyiz.

Anlaşıldı ki: Gözümüzdeki gaflet perdesi kalktığında göreceğimiz tek hakikat; O'ndan başka hiçbir sığınağın, hiçbir limanın ve hiçbir kurtarıcının olmadığıdır.

Gaflet ve dalaletimiz sebebiyle aleyhimize ittifak eden istikbal, dünya ve heva-yı nefsin zararlarını def'edecek

Bizim üzerimize çöken bu dehşetli manzara tesadüfi değildir; bu, **gafletimiz ve dalaletimiz** sebebiyle ruhumuzun aleyhine kurulmuş muazzam bir tuzaktır.

Gaflet, Allah'ı unutmak ve eşyayı gerçek sahibinden koparıp sahipsiz sanmaktır; dalalet ise yolunu şaşırarak, sahte ışıkların peşinden uçuruma koşmaktır. Bu iki karanlık hal birleştiğinde; istikbal, dünya ve nefis, bize karşı ortak bir **suikast ittifakı** kurarlar.

Birleşen Düşmanlar: İstikbal, Dünya ve Nefis

Neden bu üç güç aleyhimize ittifak eder?

- **Karanlık İstikbal:** Gaflet gözlüğüyle bakıldığında, gelecek sadece yaşlılık, hastalık ve “yok oluş” demektir. Yarınlar bize müjde vermek yerine, korku ve endişe taşır.
- **Boğucu Dünya:** Dalalet içinde olan biri için dünya, üzerinde emniyetle yürünecek bir yer değil; her an bir parçamızı koparan hırçın bir denizdir. Hadiseler bizi teselli etmek yerine, her dalgada bizi biraz daha derinlere çeker.
- **Hain Nefis:** İçimizdeki balık (nefis), gafletin verdiği cesaretle ebedi hayatımızı kemirmeye başlar. Bizi hayvânî lezzetlerin peşine düşürüp, melekî olanı öldürmek için bu şer ittifakının en sinsi üyesi olur.

Zararları Defedecek Tek Kudret

Bu üç büyük düşman (gelecek, dünya ve nefis-i emmare) birleştiğinde, insan artık kendi gücüyle bu kuşatmayı yaramaz. Ne parası bu korkuyu dindirebilir, ne de akli bu düğümü çözebilir. Bunların zararlarını **def'edecek**, yani bu karabulutları dağıtıp bizi sahil-i selamete çıkaracak tek bir merci vardır: **Karanlıkları nura, fırtınaları huzura ve balığın karnını selamete çevirmeye muktedir olan Zat.**

Hakikat Aynasındaki Uyanış

Gaflet; balığın karnında olduğunu bilip, orada sonsuza dek kalacağını sanmaktır. Dalalet; balığın karnında ışık aramak yerine, daha da derinlere kazma vurmaktır. İman ise o balığın içindeyken “Senden başka ilah yoktur!” diyerek bütün sebeplerden yüz çevirmektir.

Anlaşıldı ki: Bu üç düşmanın ittifakını bozacak olan şey, bizim Rabbimizle kuracağımız

ittifaktır. O'na sığındığımızda; istikbal nurlu bir sabah, dünya bir tenezzüh bahçesi ve nefis ise bizi Rabbimize taşıyan uysal bir binek hükmüne geçecektir.

Yalnız o zat olabilir ki istikbal taht-ı emrinde, dünya taht-ı hükmünde, nefsimiz taht-ı idaresindedir.

Bu ifade, çaresizliğin bittiği ve mutlak kudretin ilan edildiği o muazzam emniyet limanıdır. İnsanı kuşatan o üç büyük düşman (istikbal, dünya ve nefis) o kadar devasadır ki, onları ancak hem zamanı, hem mekânı, hem de kalbin en derin kıvrımlarını aynı anda elinde tutan bir **Zât-ı Zülcelâl** durdurabilir.

Üç Karanlığın Tek Sahibi

Bizim kurtarıcımız; sadece denize sözü geçen, sadece geceye ışık veren veya sadece kalbe fısıldayan bir güç olamaz. Bizi kurtaracak olan **Yalnız o Zât olabilir ki;** varlığın her zerresi, zamanın her saniyesi ve ruhun her nefesi O'nun iradesine boyun eğmiştir.

Üç Devasa Mülkün Tek Sultanı

Neden sadece O'na muhtacız?

İstikbal Taht-ı Emrinde: Gelecek, O'nun için meçhul değil, onun ilmi ezelisindedir. Yarının dizginleri O'nun elindedir. O, "Ol!" demeden hiçbir sabah doğmaz ve O'nun izni olmadan hiçbir "yarın" dehşet saçamaz. İstikbalin bütün karanlıklarını bir anda nura çevirecek olan O'dur.

Dünya Taht-ı Hükmünde: Her gün 350 bin insanı yutan şu "sergerdan küre", O'nun kudret elinde küçük bir zerre gibidir. Dalgaları coşturan da, dindiren de O'dur. Dünya denizi, O'nun hükmü karşısında uysal bir havuzdan farksızdır.

Nefsimiz Taht-ı İdaresindedir: Kalbimizin içindeki en gizli arzulara, nefsimizin en sinsî oyunlarına bizden daha yakındır. O, nefis denilen o azgın balığı bir anda uysallaştırıp, bizi ebedî saadete taşıyan bir hizmetkâr kılmaya muktedirdir.

Eğer birinin gücü sadece dünyaya yetse, bizi istikbalin karanlığından kurtaramaz. Eğer sadece geleceği bilse, kalbimizin içindeki nefis ejderhasını susturamaz. Lakin bizim Rabbimiz; hem mülkün, hem melekûtun, hem de ezel ve ebedin yegâne hükümdarıdır.

Anlaşıldı ki: Hazret-i Yunus'u kurtaran sır buydu. O biliyordu ki; balığı yaratan kimse, denizi dalgalandıran O'dur; denizi yaratan kimse, geceyi örten de O'dur. Üçü de aynı elin memurudur. İşte bu idrak, korkuyu emniyete, zindanı saraya çevirir.

Bütün kapılar O'na çıkar, bütün yollar O'nda biter. Madem her şey O'nun taht-ı idaresindedir;

o halde O'nu bulan her şeyi bulmuş, O'na sığınan bütün düşmanlarından emin olmuştur.

Sözün Özü: Eğer Sultan senin dostunsa, O'nun sarayındaki hiçbir memur (istikbal, dünya, nefis) sana zarar veremez. Onlar artık seni korkutan düşmanlar değil, seni Sultan'a taşıyan sadık yoldaşlardır.

Acaba Hâlık-ı semavat ve arz'dan başka hangi sebep var ki en ince ve en gizli hatırat-ı kalbimizi bilecek ve bizim için istikbali, âhiretin icadıyla ışıklandırarak ve dünyanın yüz bin boğucu emvacından kurtaracak?

Acaba... diye başlar bu soru. Bu "acaba", bir şüphenin değil, bütün sebeplerin acziyetini ilan eden devasa bir reddedişin adıdır. Gökleri ve yeri, yıldızları ve atomları elinde tutan o **Yüce Yaratıcı**'dan başka kim, bizim sesimizi duyabilir? Kim kalbimizin o en kuytu, en mahrem odalarına sızabilir?

1. Kalbin Gizli Alfabetini Okuyan Tek İlim

Bir insanı en yakını bile tam anlayamaz; kelimelerin yetmediği, sessizliğin boğduğu o anlarda, kalbimizden geçen **en ince ve en gizli hatıratı** kim bilebilir?

- Psikologlar sadece söylediklerinizi analiz eder,
- Dostlarınız sadece gösterdiğiniz yüzünüzü görür.
- Ama O; henüz senin bile kendine itiraf edemediğin sızıları, sessiz duaları ve en saklı niyetleri bilen, kalbe şah damarından daha yakın olandır. Bizi bu kadar derin tanıyan biri ancak bizi bu derin karanlıklardan çıkarabilir.

2. İstikbali Âhret Güneşiyle Işıklandırmak

Gelecek, iman nuru olmazsa zifiri bir dehlizdir. Ölümle son bulan bir gelecek, korkunç bir uçurumdur.

- Hangi teknoloji ölümü öldürebilir?
- Hangi ordu kabir kapısını kapatabilir?
- **Yalnızca O;** istikbali, yani o meçhul yarını, **âhiretin icadıyla** ışıklandırır. O, "Sonsuzluk var!" diyerek karanlık ufku cennet bahçeleriyle aydınlatır. O'nun kudretiyle gelecek, bir son değil, ebedî bir vuslatın şafağı olur.

3. Yüz Bin Boğucu Dalgadan Halâs Etmek

Dünya denizi sakin değildir. Hastalık, ihanet, yaşlılık, ayrılık, savaş ve her gün sahile vuran o 350 bin cenaze... Her biri birer **boğucu emvaç** (dalga) gibi üzerimize gelir.

- İlaçlar bedeni bir süre tutar ama ruhu teskin edemez.

- Para konfor sağlar ama huzur inşa edemez.
- Bu dalgalar arasından bizi ancak denizi yaratan, fırtınaya “Dur!” diyen ve denizin altındaki balığı bir gemi hükmüne çeviren **Müsebbibü’l-Esbab**

Bu sorunun cevabı kâinatın her zerresinden yankılanır: **HİÇ KİMSE**. Eğer gökleri ve yeri sen yaratmadıysan, göklerin ve yerin sahibine muhtaçsın. Eğer kalbinin içindeki fırtınayı sen dindiremiyorsan, kalpleri evirip çevirene sığınmalısın. Hazret-i Yunus (a.s.) bu gerçeği aynelyakîn gördü; biz ise her gün değişen bu dünyada, her an binlerce insanın göçtüğü bu sahnede aynı gerçeği müşahede ediyoruz.

Sözün Özü: Başka hangi kapı var ki çalalım? Başka hangi sultan var ki yalvaralım? O’ndan başka ilah yoktur; O sübhândır ve biz gerçekten kendi kendimize zulmedenlerden olduk.

Hâşâ, Zat-ı Vâcibü’l-vücut’dan başka hiçbir şey, hiçbir cihette onun izni ve iradesi olmadan imdat edemez ve halâskâr olamaz.

Bu ifade, tevhid hakikatinin zirve noktası ve ruhun sahte dayanaklardan tamamen arındığı o muazzam **“mutlak teslimiyet”** makamıdır. **“Hâşâ”** nidasıyla başlayan bu cümle; sadece bir reddediş değil, kâinattaki bütün sahte güçlerin, hayali ilahların ve tesadüf oyunlarının ilahî huzurda yerle bir edilmesidir.

İzn-i İlahî Olmadan Yaprak Kıpırdamaz

Hâşâ! Bu kelime, ruhun bütün zerreleriyle haykırdığı bir mukaddes reddediştir. Allah’tan başka bir varlığa, bir sebebe veya bir güce bağımsız bir tesir vermek; hakikate karşı yapılmış en büyük haksızlıktır. Zira **Zât-ı Vâcibü’l-vücut** olan Allah; varlığı için hiçbir şeye muhtaç olmayan, aksine her şeyin varlığı için O’na muhtaç olduğu yegâne Sultandır.

Hiçbir Şey, Hiçbir Cihette...

Bu kesin ve keskin ifade, sebepler dünyasının bütün kapılarını kapatır:

İzin ve İrade Olmadan İmdat Edilemez: Bir bardak su harareti dindiriyorsa, o suyun gücü kendinden değildir; Onun izniyledir. Bir ilaç şifa veriyorsa, o kimyanın bir tesiri yoktur; İrade-i Külliye’nin o ilaca yüklediği vazifedir.

Kurtarıcı (Halâskâr) Yalnız O’dur: Hazret-i Yunus’u balığın karnından balık çıkarmadı; denizi sakinleştiren dalgalar değildi. Balığı da, denizi de, geceyi de yaratan Zat; onlara “zarar vermeyin, hizmet edin” emrini verdiği için onlar birer selâmet gemisine dönüştüler.

Sebeplerin Acziyeti ve Müsebbib’in Azameti

“Vâcibü’l-vücut” sıfatı bize şunu fısıldar: Gördüğün her şey (melekler, peygamberler,

doktorlar, ordular, kanunlar) “**mümkinât**” dairesindedir; yani olsa da olur, olmasa da olur. Varlıkları Allah’a bağlıdır. Dolayısıyla, kendisi var olmak için bir Başkası’na muhtaç olan bir varlık, nasıl olur da başkasının imdadına kendi başına koşabilir?

- **Güneş:** Işığı O’ndan alır, kendi başına aydınlatamaz.
- **Bulut:** Yağmuru O’ndan alır, kendi başına sulayamaz.
- **Kalp:** Atışını O’ndan alır, kendi başına atamaz.

Sonuç: Tek Melce, Tek Münci

Eğer her gün 350 bin veda ile sarsılan bu dünyada gerçek bir yardım ve tam bir kurtuluş (halâskârlık) arıyorsak; sebeplerin elini öpmeyi bırakıp, sebeplerin dizginini elinde tutan Zat’a iltica etmeliyiz. O’nun izni yoksa bütün dünya birleşse bir sivrisineğin kanadını kımıldatamaz. O’nun iradesi varsa, bütün okyanuslar birleşse senin gönlündeki o küçük huzur mumunu söndüremez.

Hüküm Şudur: Allah’ı bulan, sebeplerin kölesi olmaktan kurtulur. O’na dayanan, kâinatın heybeti karşısında titremez. Çünkü bilir ki; balığın midesindeki asitten, uzayın derinliğindeki kara deliklere kadar her şey, O’nun izni ve iradesiyle hareket eden uysal birer memurdur.

Sözün Özü: “O varsa her şey var, O yoksa her şey yok.” Başka kapı aramak, sadece yorgunluk ve hüsrandır.